

بررسی میزان مشارکت زنان در توسعه روستایی (نمونه موردی: روستای خورزان شهرستان دامغان)

آسیه اسماعیلی^۱، فاطمه فوادی^۲

A30_66@ymail.com

چکیده

امروزه در حوزه های برنامه ریزی اقتصادی - اجتماعی و توسعه روستایی مشارکت زنان در سطح جامعه و مجامع علمی از اهمیت بالایی برخوردار بوده، به طوری که از آن به عنوان هدف و وسیله توسعه نام می‌برند. در این راستا، پژوهش حاضر با استفاده از روش های توصیفی - پیمایشی و توزیع پرسشنامه در میان زنان روستای خورزان از توابع شهرستان دامغان، به بررسی مولفه های اثرگذار بر میزان مشارکت زنان در توسعه روستایی پرداخته است. جهت تعیین نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران ۱۳۲ نفر به عنوان حجم نمونه نهایی مشخص شده و با روش نمونه گیری تصادفی ساده برگزیده شدند. در تنظیم اطلاعات و عرضه آن ها در فرم اطلاعات آماری، از نرم افزار SPSS و برای تحلیل یافته ها از آزمون آماری پیرسون استفاده شده است. یافته های تحقیق نشان دهنده رابطه بین متغیرهای شغل همسر، شکل های زنان روستایی، میزان تحصیلات و استفاده از رسانه های جمعی با میزان مشارکت بوده است.

واژگان کلیدی: مشارکت زنان روستایی، توسعه روستایی، زنان روستایی، روستای خورزان

---

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی

۲. دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی

یکی از چالش‌های اساسی در حوزه‌های برنامه‌ریزی اقتصادی-اجتماعی و توسعه روستایی، مقوله مشارکت است. در زمان حاضر جامعه روستایی ایران با بحران مشارکت رو به رو است و در حالی که امروزه توسعه روستایی بدون نهادینه شدن مشارکت امری دور از دسترس تلقی می‌شود، برای رسیدن به این هدف به نظر می‌رسد که در جوامع محلی پیش شرط‌ها یا زمینه‌های اساسی در اعمال مشارکت باید فراهم شود (رضوانی و دیگران، ۱۳۸۸: ۶۷-۶۸).

یکی از عوامل اصلی توسعه، منابع انسانی است که از آن تحت عنوان سرمایه انسانی توسعه یاد می‌شود. در تعریف توسعه انسانی آمده است که توسعه انسانی روندی است که طی آن امکانات افراد بشر افزایش می‌یابد (لهسایی زاده، ۱۳۷۴: ۹۰). در این راستا زنان نیز به عنوان بخشی از جامعه انسانی به واسطه امکاناتی که برای توسعه فراهم می‌آورند و خدماتی که به جامعه ارائه می‌دهند از عوامل موثر در توسعه جامعه محسوب می‌گردند (چمبرز، ۱۳۷۶: ۱۴۴). امروزه مطالعات صاحب نظران اجتماعی نشان از آن دارد که دستیابی به توسعه پایدار بدون مشارکت فعال زنان در تمامی عرصه‌ها اعم از اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی امکان‌پذیر نیست. اما مطالعات اخیر نشان می‌دهد که عوامل اجتماعی، فرهنگی و انتظارات متفاوت جامعه از مرد و زن موانع مهمی را بر سر مشارکت زنان (به خصوص زنان سرپرست خانوار که علاوه بر نقش مادری باید نقش پدری را نیز برای فرزندان خود ایفا نمایند) بوجود آورده است (کتابی و دیگران، ۱۳۸۲: ۶). متأسفانه در بسیاری از برنامه‌های توسعه نقش اساسی و تعیین‌کننده زنان به فراموشی سپرده شده است و این خود باعث عدم موفقیت بسیاری از برنامه‌ها و پروژه‌های توسعه علی‌الخصوص در مناطق روستایی جهان شده است. نادیده انگاشتن نقش زنان باعث کند شدن فرایند توسعه شده است. اما با اتخاذ تدابیر هوشمندانه و با هدف قرار دادن راهبردهای اصلاح‌گرایانه در خصوص توجه بیشتر به نقش زنان و افزایش مشارکت آنان در فرایند توسعه، می‌توان به تعدیل شرایط موجود پرداخت (صفری شالی، ۱۳۸۱: ۱۳۸).

زنان با توجه به نقشی که در خانواده ایفا می‌کنند، می‌توانند به عنوان محور اصلی پیشرفت و توسعه محسوب شوند. با توجه به واقعیت‌های ملموس جهانی متأسفانه زنان از موقعیتی نامطلوب در سطح بین‌المللی برخوردارند. زنان نیروی عمده برای ایجاد تحول و منبعی بالقوه برای توسعه روستا محسوب می‌شوند. اهمیت موضوع زنان در ایران به ویژه مناطق روستایی از یک سو با محدودیت امکانات و منابع تولیدی و از سوی دیگر با رشد سریع جمعیت و انبوه بیکاران در فرآیند دستیابی به رشد و توسعه روستایی مواجه می‌باشد و زنان روستایی در تمامی مراحل تولید محصولات کشاورزی و تولیدات دامی، دوشادوش مردان به فعالیت می‌پردازند به طور کلی، توسعه فرآیندی است چند بعدی و دارای ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی ... مشارکت زنان روستایی در این فرآیند، مشارکتی فعالانه و تاثیرگذار بوده است (مرادی اسطخ زیر، ۱۳۸۹: ۱۳). بدون شک توجه به مشارکت افراد بویژه زنان و دختران روستایی در مناطق روستایی صحیح‌ترین و مناسب‌ترین رهیافت به توسعه است، در پرتو شرایط اجتماعی و اقتصادی کنونی که در سطوح بین‌المللی و محلی موجود است. مشارکت به تقویت زمینه‌های ساختاری، تاریخی، فرهنگی و روان‌شناختی بستگی دارد. با مروری بر شرایط جامعه ما به طور عام و واحد‌های محلی به طور خاص، می‌توان به ضعف مشارکت همگانی پی برد. بایستی در زمینه توسعه فرهنگ مشارکت و ارزش‌های آن تلاش کرد تا افراد آگاه شوند که بهبود شرایط اجتماعی و اقتصادی آنها به مشارکت مثبت و موثر زنان در سطح فردی و در سطح جمعی بستگی دارد. این صحیح‌ترین راه برای رسیدن به موفقیت و پایداری در توسعه است (غفاری، ترکی هرچگانی، ۱۳۹۰: ۱۱۳). از این رو توجه به نقش گسترده زنان روستایی در فرایند توسعه از اهمیت زیادی برخوردار می‌باشد. به همین دلیل در پژوهش حاضر که در سطح روستای خورزان از توابع شهرستان دامغان انجام شده است، نگارندگان

سعی بر آن داشته اند به بررسی میزان، عوامل موثر بر مشارکت زنان در توسعه روستایی در محدوده مورد مطالعه در دو بعد اجتماعی و اقتصادی بپردازند.

۲- مبانی نظری

در سالهای اخیر بویژه از اوایل دهه ۱۹۷۰، رویکردهای مشارکتی به توسعه مورد توجه فزاینده ای قرار گرفته است. در سطوح ملی و بین المللی روز به روز بیشتر درباره اهمیت مشارکت، هم به عنوان یک وسیله و هم به عنوان یکی از هدفهای توسعه، اتفاق نظر پیدا شد (ملک محمدی و دیگران، ۱۳۷۸: ۴۱). مشارکت در توسعه روستایی امروزه یک امر مهم تلقی شده و فرض بر این است که مشارکت بیشتر، بهتر از عدم مشارکت و مشارکت کمتر است و شکست استراژی های سنتی توسعه روستایی نیز ناشی از عدم مشارکت همه مردم روستایی در برنامه های توسعه عنوان می شود (ازکیا و ایمانی، ۱۳۸۶: ۲۲۹). واژه مشارکت^۳ از حیث لغوی به معنای درگیری و تجمع به منظوری خاص می باشد در مورد معنای اصطلاحی آن بحث های فراوانی شده ولی در مجموع می توان جوهره اصلی آن را درگیری، فعالیت و تاثیرپذیری دانست (علوی تبار، ۱۳۷۹: ۱۷). مفهوم مشارکت در تعاریف جدید از نوعی رابطه ی همکاری به بنیادی اساسی برای برنامه های توسعه، و از عملی منفعلانه و خود به خودی به کنشی فعال و آگاهانه تغییر کرده است (شادی طلب، ۱۳۸۲: ۱۵۶).

نقش حیاتی زنان در بسیاری از امور مربوط به توسعه، مانند فراهم نمودن امنیت غذایی، پایداری محیط زیست، ریشه کنی فقر، کنترل جمعیت و توسعه اجتماعی برای جامعه بین الملل روشن گردیده است. در حالی که نه خود زنان آن را باور داشته اند و نه دیگران آن را به حساب آورده اند (عبداللهی، ۱۳۸۳: ۶۳).

جدول شماره ۱ میزان مشارکت زنان، در کشورهای در حال توسعه ۱۹۹۱ تا ۲۰۰۱ را نشان می دهد. همانطور که مشاهده می گردد، مشارکت زنان ایران در بازار کار از زنان کشورهای نظیر الجزایر، مصر، پاکستان و ترکیه پایین تر است. سهم ایران در بین این کشورها ۲۰/۴ در سال ۱۹۸۰ و ۲۶/۷ در سال ۱۹۸۸ می باشد که رقم بسیار پایینی می باشد. متأسفانه تاخیر تحولات فرهنگی و اجتماعی نسبت به تغییرات اقتصادی سبب شده است تا نقش تعیین کننده زنان روستایی در جامعه و در فرایند توسعه اقتصادی کشور ما مانند اغلب کشورهای در حال توسعه چندان آشکار نباشد و پوشیده ماندن کار زنان روستایی در تولیدات بخش کشاورزی و اقتصادی جامعه روستایی موجب بهره مند نشدن آنها از نتایج به دست آمده در برنامه های توسعه است (میرترابی و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۵۳).

جدول شماره ۱: میزان مشارکت زنان در بازارهای کار کشورهای در حال توسعه

میزان مشارکت زنان		کشور	میزان مشارکت زنان		کشور
۱۹۹۹	۱۹۸۰		۱۹۹۹	۱۹۸۰	
۲۸/۱	۲۲/۷	پاکستان	۲۷/۱	۲۱/۴	الجزایر
۳۷/۷	۳۵/۱	فیلیپین	۳۵/۴	۲۸/۴	برزیل
۱۵/۵	۷/۶	عربستان	۳۰/۱	۲۶/۵	مصر
۲۶/۷	۲۳/۵	سوریه	۳۳/۷	۳۲/۲	هند

۴۶/۳	۴۷/۴	تایلند	۴۰/۶	۳۵/۲	اندونزی
۳۷/۳	۳۵/۵	ترکیه	۲۶/۷	۲۰/۴	ایران
۴۹/۱	۴۸/۱	ویتنام	۲۳/۹	۲۶/۹	مکزیک

عمادزاده، ۱۳۸۶: ۱۱۸

همان‌گونه که مشاهده می‌شود آنچه اهمیت دارد، رشد قابل توجه حضور زنان در بازار کار در بین سال‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ است (عمادزاده، ۱۳۸۶: ۱۱۸). سهم زنان روستایی در نیروی کار کشورهای جهان سوم به دلیل سنتی بودن ساختار تولید و روابط کار، بیشتر از مردان و همچنین بیشتر از زنان و مردان کشورهای توسعه یافته است. با این حال با توجه به ساختار نظام های بهره برداری کشاورزی کشور و تسلط بهره برداری های کوچک و متوسط و مزارع خانوادگی که عمده نیروی کار آن ها را زنان و کودکان بدون مزد تشکیل می دهند، هنوز آمار رسمی و جامعی از میزان مشارکت آن ها در مراحل گوناگون تولید در دست نیست (میرترابی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۵۳).

از جمله تحقیقات صورت گرفته در مورد مشارکت زنان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. خدیجه بوذر جمهری و فریده نایب (۱۳۸۸)، در مقاله « ارزش یابی طرح تسهیلات زن روستایی در ایجاد ارتباط دو سویه و افزایش مشارکت زنان روستایی در عرصه های مختلف توسعه روستایی در دهستان مازول شهرستان نیشابور» به این نتیجه دست یافته اند که این طرح در افزایش میزان مشارکت زنان در فعالیت های کشاورزی موثر نبوده است. از علل عمده آن سطح سواد پایین زنان روستایی و عدم مطابقت دوره آموزشی و ترویجی با نیازهای واقعی آنان می باشد (بوذر جمهری و نایب، ۱۳۸۸: ۶۹-۸۷).
  ۲. عبدالعلی لهسایی زاده و دیگران (۱۳۸۴)، در مقاله « بررسی مشارکت اقتصادی زنان روستایی»، موانع عملی مشارکت زنان در عرصه های مختلف فعالیت اقتصادی در روستاهای فارس را مورد توجه قرار داده است. نتایج تحقیقات او نشان می دهد که با افزایش تحصیلات زنان تمایل آنان به انجام دادن کارهای اقتصادی (عمدتا کشاورزی و دامداری) کمتر می شود در نتیجه مدل نهایی تحقیق او نشان دهنده آن است که قوی ترین متغیر تبیین کننده تغییرات میزان مشارکت اقتصادی زنان، نگرش آنان نسبت به شغلشان می باشد.
  ۳. هادی ویسی و محمد بادسار در مقاله «بررسی عوامل موثر بر نقش اجتماعی زنان در فعالیت‌های روستایی»، به بررسی نقش‌های اجتماعی زنان روستایی پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که ویژگی‌های خانوادگی، موثرترین عامل در تبیین نقش‌هایی است که زنان ایفا می‌کنند و ویژگی‌های فردی در رتبه دوم قرار دارد (ویسی و بادسار، ۱۳۸۴: ۱۹-۴۲).
  ۴. صفری شالی در مقاله «عوامل فرهنگی و اجتماعی مرتبط با میزان مشارکت زنان روستایی در امور و مسائل خانوادگی و اجتماعی»، به بررسی عوامل فرهنگی و اجتماعی مرتبط با میزان مشارکت زنان روستایی در مسائل و امور خانوادگی و فرا خانوادگی (اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی) پرداخته است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که در حدود ۲۱ درصد از زنان، میزان مشارکت کم یا پایین در مسائل و امور خانوادگی و فرا خانوادگی داشته و در مقابل حدود ۲۵ درصد از زنان میزان مشارکت بالایی داشته‌اند (شالی، ۱۳۸۷: ۱۳۷-۱۶۱).
- توسعه پایدار در صورتی محقق می‌شود که مشارکت تمامی افراد اعم از زن و مرد در آن لحاظ شود. با توجه به تعهدات ما نسبت به اهداف توسعه هزاره سوم تا سال ۲۰۱۵ و محقق ماده ۱۱۱ از فصل نهم قانون برنامه چهارم توسعه کشور مبنی بر

ارتقای نقش زنان در جامعه ما موظف به توجه بیشتر به زنان، خصوصا زنان توانمند و متخصص هستیم. در واقع رسیدن همه جوامع در حال توسعه به رفاه و عدالت اجتماعی و توسعه پایدار و مسائل فرهنگی، اجتماعی و سیاسی و اقتصادی نیازمند شناخت استعدادهاست که یکی از این استعدادهای موثر، زنان می‌باشند که در سازندگی جوامع نقش بسزایی دارند (علوی تبار، ۱۳۷۹: ۴۹).

۳- فرضیه های تحقیق

فرضیه های این پژوهش به قرار زیر می باشند:

- ۱- به نظر می رسد بین شغل همسر و مشارکت زنان روستایی رابطه معنا دار وجود دارد؛
- ۲- به نظر می رسد بین تشکل های زنان روستایی و مشارکت زنان رابطه معنا دار وجود دارد؛
- ۳- به نظر می رسد بین میزان تحصیلات زنان و مشارکت زنان رابطه معنا دار وجود دارد؛
- ۴- به نظر می رسد بین میزان استفاده از رسانه های ارتباط جمعی و مشارکت زنان رابطه معنا دار وجود دارد.

۴- مواد و روش ها

پژوهش حاضر از حیث روش شناسی کمی و روش به کار رفته در این پژوهش نیز توصیفی - پیمایشی می باشد. جامعه آماری مورد مطالعه را زنان بالای ۱۵ سال روستای خورزان از توابع شهرستان دامغان تشکیل می دهند. حجم جامعه آماری مورد مطالعه برابر با ۱۳۲ نفر می باشد، که افراد مورد مطالعه به صورت نمونه گیری تصادفی ساده مطالعه و انتخاب شدند. ابزار تحقیق نیز پرسشنامه محقق ساخته بوده است که بر مبنای مطالعات کتابخانه ای، اینترنتی در ارتباط با موضوع تحقیق تهیه گردیده است. محاسبات این تحقیق با استفاده از نرم افزار SPSS انجام شده است. برای تعیین روایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است و با مناسب بودن ضریب آلفای کرونباخ نسبت به مناسب بودن ابزار تحقیق اطمینان حاصل شد.

۵- موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

روستا خورزان از توابع بخش امیرآباد شهرستان دامغان در استان سمنان می باشد. این روستا در ۲۷ کیلومتری جنوب شهرستان دامغان واقع شده است. روستا خورزان در دهستان قهاب رستاق قرار گرفته است و بر پایه سرشماری سال ۱۳۹۰ جمعیت آن برابر با ۳۹۸ نفر بوده است، که جمعیت زنان در این روستا برابر با ۲۰۱ نفر می باشد. روستای مذکور در همسایگی نزدیک با روستای حسن آباد قرار گرفته است. شغل بیشتر سکنه آن کشاورزی است.

۶- یافته های پژوهش

همانگونه که اشاره شد روستا خورزان از لحاظ موقعیت جغرافیایی در نزدیکی شهرستان دامغان قرار گرفته است لذا برنامه های مختلف آموزشی، اجتماعی و اقتصادی توسط سازمان ها و ارگان های فعال در سطح روستا برگزار گردیده است و از مشارکت زنان در آنها استفاده شده است. جدول شماره ۲ توزیع فراوانی سن پاسخگویان را نشان می دهد. بررسی ویژگی های جمعیت شناختی جامعه مورد مطالعه نشان می دهد که ۱۰/۶ درصد از افراد در گروه سنی ۲۵-۱۵، ۳۳/۳ درصد در گروه سنی ۳۵-۲۶، ۴۳/۲ درصد در گروه سنی ۴۵-۳۶ و ۱۲/۹ درصد در گروه سنی بالاتر از ۴۵ سال قرار دارند.

جدول شماره ۲: وضعیت فراوانی پاسخگویان

طبقات	۲۵-۱۵	۳۵-۲۶	۴۵-۳۶	بالاتر از ۴۵ سال
فراوانی	۲۱	۶۷	۸۷	۲۶
درصد	۱۰/۶	۳۳/۳	۴۳/۲	۱۲/۹

همچنین در جدول شماره ۲ الی ۵ نتایج بدست آمده از بررسی رابطه بین دو متغیر وابسته و متغیر های مستقل شغل همسر، تشکل های زنان روستایی، میزان تحصیلات و میزان استفاده از رسانه های جمعی ارایه شده است. که برای بررسی همبستگی بین دو متغیر از آزمون پیرسون استفاده شده است.

جدول شماره ۳: نتایج آزمون ضریب همبستگی بین شغل همسر و مشارکت زنان روستایی

شغل همسر	ضریب همبستگی	سطح معناداری
	۰/۲۷۱	۰/۰۳۲

به منظور بررسی رابطه بین شغل همسر و مشارکت زنان روستایی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان می دهد ضریب همبستگی بدست آمده ۰/۲۷۱ و سطح معناداری برآورد شده ۰/۰۳۲ که کمتر از ضریب آلفا ۰/۰۵ درصد می باشد. نتایج نشان دهنده این است که رابطه معناداری بین شغل همسر و میزان مشارکت زنان روستا مورد مطالعه وجود دارد. بنابراین میتوان به این نتیجه دست یافت که بین دو متغیر ذکر شده رابطه وجود دارد. بنابراین فرض یک تحقیق تایید و فرض صفر ما رد می شود.

جدول شماره ۴: نتایج آزمون ضریب همبستگی بین تشکل های زنان روستایی و مشارکت زنان روستایی

تشکل های زنان روستایی	ضریب همبستگی	سطح معناداری
	۰/۲۱۷	۰/۰۰۰

برای بررسی رابطه بین تشکل های زنان روستایی و میزان مشارکت زنان نیز از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج ضریب همبستگی نشان داد که ضریب همبستگی بدست آمده ۰/۲۱۷ و سطح معناداری برآورد شده ۰/۰۰۰ است.

با توجه به اینکه سطح معناداری کمتر از آلفا ۰/۰۵ درصد می باشد. در نتیجه سطح معناداری بسیار پایین بین تشکل های زنان روستایی و میزان مشارکت زنان وجود دارد.

جدول شماره ۵: نتایج آزمون ضریب همبستگی بین میزان تحصیلات و مشارکت زنان روستایی

سطح معناداری	ضریب همبستگی	میزان تحصیلات
۰/۰۱۴	۰/۳۹۵	

برای بررسی رابطه بین میزان تحصیلات و مشارکت زنان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج بدست آمده بین دو متغیر مورد بررسی نشان دهنده این امر است، که ضریب همبستگی بدست آمده ۰/۳۹۵ و سطح معناداری برآورد شده ۰/۰۱۴ است و با توجه به سطح معناداری بدست آمده که کمتر از آلفا ۰/۰۵ درصد می باشد. نتایج نشان می دهد که رابطه معناداری بین میزان تحصیلات زنان و مشارکت زنان روستایی وجود دارد. به عبارت دیگر بین متغیر میزان تحصیلات و میزان مشارکت زنان روستایی منطقه مورد مطالعه رابطه معنی داری وجود دارد.

جدول شماره ۶: نتایج آزمون ضریب همبستگی بین میزان استفاده از رسانه های جمعی و مشارکت زنان روستایی

سطح معناداری	ضریب همبستگی	میزان استفاده از رسانه های جمعی
۰/۰۲۹	۰/۵۹۲	

به منظور بررسی رابطه بین میزان استفاده از رسانه های جمعی و میزان مشارکت زنان روستایی نیز مانند ۳ متغیر قبل از ضریب پیرسون استفاده شده است. نتایج آزمون پیرسون بین میزان استفاده از رسانه های جمعی و میزان مشارکت زنان در محدوده مورد مطالعه نشان می دهد که ضریب همبستگی بدست آمده ۰/۵۹۲ و سطح معناداری برآورد شده ۰/۰۲۹ می باشد که کمتر از مقدار آلفا ۰/۰۵ درصد می باشد. بر این مبنا فرض یک ما نیز تایید و فرض صفر رد می شود. بنابراین از بررسی نتایج میتوان به این نتیجه دست یافت که میزان بالای استفاده از رسانه های جمعی مانند تلویزیون، رادیو و.... بر سطح میزان مشارکت زنان تاثیر گذار بوده است و این ارتباط به صورت خطی و مستقیم است یعنی با افزایش میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی میزان مشارکت زنان روستایی افزایش یافته است و بالعکس. بنابراین با افزایش نمره میزان استفاده از رسانه های جمعی باید شاهد افزایش مشارکت زنان هم بود.

۷- نتیجه گیری

امروزه مشارکت به دلیل اهمیتی که یافته همپا و همدوش توسعه مطرح می شود. تا جایی که برخی صاحب نظران، توسعه را مترادف مشارکت می دانند و به طور جایگزین به جای یکدیگر به کار می برند. در توسعه پایدار مشارکت را هدف و وسیله توسعه می شمارند و به عنوان حلقه گم شده فرایند توسعه از آن نام می برند. امروزه نقش زنان روستایی، به عنوان اهرم های مهم و پیش برنده ی جامعه روستایی بسیار حائز اهمیت است، زیرا زنان روستایی به عنوان یکی از عناصر مهم در اقتصاد

روستایی محسوب می شوند و سهم قابل ملاحظه ای از نیروی کار را به خود اختصاص داده اند. ولی متأسفانه آماری که در رابطه با میزان فعالیت های زنان ارایه می شود بسیار پایین تر از حد واقعی است چرا که فعالیت های خانه داری و کارهای بدون دستمزد آنان منظور نمی شود. در این پژوهش باتوجه به هدف مورد مطالعه که بررسی عوامل موثر بر مشارکت زنان در توسعه روستایی در روستای خورزان از توابع شهرستان دامغان در استان سمنان بوده است، مشارکت زنان روستایی را به عنوان متغیر وابسته در این پژوهش در نظر گرفته ایم و عواملی مانند شغل همسر، تشکل های زنان روستایی، سطح سواد و میزان تحصیلات و میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی را به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شد. برای سنجش رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که رابطه معناداری بین مولفه های شغل همسر، تشکل های زنان، سطح تحصیلات و میزان استفاده از رسانه های جمعی با متغیر میزان مشارکت زنان در منطقه مورد مطالعه وجود دارد.

با توجه به تحقیقات انجام شده در این زمینه و نتایج این تحقیق می توان گفت رسیدن به توسعه ای برابر و پایدار در جامعه بدون در نظر داشتن زنان روستایی کشور امری دست نیافتنی خواهد بود. به زعم، اکثر پژوهشگران توسعه بررسی موانع مشارکت زنان در روستاها را از الزامات رسیدن به توسعه روستایی مطلوب در جوامع به شمار می آورند. در پایان بر مبنای دستاوردهای این تحقیق و به منظور افزایش مشارکت زنان روستایی کشور پیشنهادهایی به شرح زیر ارایه می شود:

- ۱ - فراهم نمودن بستر مشارکت زنان در سطح روستا از طریق گسترش دسترسی به وسایل ارتباط جمعی.
- ۲ - ایجاد و تقویت تشکل زنان روستایی (به ویژه در قالب تعاونی ها و انجمن های زنان). وجود چنین تشکل هایی باعث گسترش مشارکت های اجتماعی و اقتصادی در سطح جامعه و بخصوص جامعه روستایی می گردد.
- ۳ - فرهنگ سازی مشارکت در سطح روستا با توجه به سنتهای حاکم بر منطقه و تلاش برای تغییر نگرش مردان روستا نسبت به مشارکت بیشتر زنان .
- ۴ - برگزاری کلاس های آموزشی متناسب با سطح سواد و تحصیلات زنان روستایی برای درک و شناخت بهتر فرهنگ مشارکت.

منابع و مأخذ

- ۱ - ازکیا، مصطفی، ایمانی، علی. (۱۳۸۶). توسعه پایدار روستایی، تهران، انتشارات اطلاعات.
- ۲ - بوذرجمهری، خدیجه، نایب، فریده. «ارزش یابی طرح تسهیلات زن روستایی در ایجاد ارتباط دوسویه و افزایش مشارکت زنان روستایی در عرصه های مختلف توسعه روستایی در دهستان مازول شهرستان نیشابور» نشریه زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، دوره ۷، شماره ۳، ۱۳۸۸، صص ۶۹-۸۷.
- ۳ - چمرز، رابرت. (۱۳۷۶). توسعه روستایی اولویت بخشی به فقرا، ترجمه مصطفی ازکیا، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- ۴ - رضا صفری شالی. «عوامل فرهنگی و اجتماعی مرتبط با میزان مشارکت زنان روستایی در امور و مسایل خانوادگی و اجتماعی (مطالعه موردی زنان روستایی استان زنجان)»، پژوهش زنان شماره ۱، بهار ۱۳۸۷، صص ۱۶۱-۱۳۷.
- ۵ - رضوانی، محمد رضا، بدری، سید علی، سلمانی، محمد و بهروز قرنی آرانی. «تحلیل عوامل موثر بر توسعه مشارکتی مطالعه موردی: حوزه آبخیز حبله رود»، پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۶۹، پاییز ۱۳۸۸، صص ۸۶-۶۷.

- ۶ - سید رامین، ترکی و معصومه هرچگانی. «بررسی عوامل موثر بر مشارکت زنان و دختران در توسعه مناطق روستایی استان چهارمحال و بختیاری» (مطالعه موردی روستاهای بخش استان فارس)، فصلنامه جامعه شناسی مطالعات جوان، سال دوم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۰، صص ۱۳۰-۱۰۹.
- ۷ - شادی طلب، ژاله. «مشارکت اجتماعی زنان»، پژوهش زنان، دوره ۱، سال ۳، شماره ۷، ۱۳۸۲، صص ۱۵۶.
- ۸ - عبدالهی، محمد. «زنان و نهادهای مدنی مسائل و موانع و راهبردهای مشارکت مدنی زنان در ایران»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره ۵، پنجم، شماره ۲، ۱۳۸۳، صص ۹۹-۶۳.
- ۹ - علوی تبار، محمدرضا. «الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها»، انتشارات سازمان شهرداریهای کشور، جلد دوم یافته های تجربی و راهبردها، ۱۳۷۸، صص ۱۸-۱۷.
- ۱۰ - عمادزاد، مصطفی. «اهمیت سرمایه گذاری در آموزش زنان»، مجله پژوهش زنان، دوره ۱، شماره ۷، ۱۳۸۲، صص ۱۱۵-۱۴۰.
- ۱۱ - عنابستانی، علی اکبر، جوان، جعفر واحد زاده، سحر. بررسی رابطه ویژگی های فردی زنان و مشارکت آنان در فرایند توسعه روستایی (نمونه موردی: دهستان درزاب- شهرستان مشهد)، فصلنامه مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای، شماره ۱۲، بهار ۱۳۹۱.
- ۱۲ - گیتی، مرادی اسطوخ زین. «نقش زنان در فرایند توسعه روستایی»، نشریه صدای تالش، شماره های ۶۷-۶۶، صص ۱۵-۱۳.
- ۱۳ - لهسایی زاده، عبدالعلی. (۱۳۷۴). نقش زنان در اقتصاد روستایی ایران، مجله علوم اجتماعی و انسانی، دانشگاه شیراز، دوره یازدهم، صص ۶۵-۴۶.
- ۱۴ - ملک محمدی، ایرج، حسینی نیا، غلامحسین. «انگیزه های مشارکت زنان روستایی در برنامه های آموزشی و ترویجی در استان فارس»، مجله علوم کشاورزی ایران، جلد ۳۱، شماره ۱، سال ۱۳۷۹، صص ۵۲-۴۲.
- ۱۵ - میرترابی، مهدیه السادات، حجازی، یوسف، حسینی، سید محمود. «بررسی تاثیر ویژگی های فردی و خانوادگی زنان روستایی بر انگیزه مشارکت آنها در فعالیت های کشاورزی»، مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، سال ۱۰، شماره ۱، ۱۳۹۱، صص ۱۴۹-۱۶۷.
- ۱۶ - سویسی، هادی و بادسار، محمد. «بررسی عوامل موثر بر نقش اجتماعی زنان در فعالیت های روستایی (مورد: استان کردستان)»، فصلنامه روستا و توسعه، انتشارات دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۱۳۸۴، صص ۴۲-۱۹.

Study of Women Participation extent in Rural Development

Abstract

Today in the area planning - economic, social and rural development, women's participation in society and Scientific Societies been of utmost importance, so that is known as a goal and a Instrument development. in this context, the present study by using of methods descriptive - survey, questionnaire distribution among women Khurzan rural of city Damghan functions, to the investigate the extent of women's participation in the rural development. For determine statistical sample by using Cochran formulas 132 person as a final sample size determine and by using simple random sampling selected. In the regulation information and presented in the form statistical data, used of SPSS software. for the analysis findings used of Pierson Statistical test also. The findings research shows correlations between variables husband occupation, rural women's associations, education and mass media with rate participation.

Keywords: rural women's participation , rural development, rural women's, Khurzan rural

